

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Дипломна робота

ОС «Магістр»

на тему: **«Педагогічні умови виховання культури здоров'я дітей**

дошкільного віку в різновікових групах»

Виконала: студентка II курсу, групи ДО – 2 м (з)

спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Шинкар Марія Юріївна

Керівник: к.пед.н., доц. Брижак Н.Ю.

Рецензент: к.пед.н., доц. Попадич О.О.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РІЗНОВІКОВИХ ГРУПАХ	9
1.1 Сутність і характеристика поняття «культура здоров'я»	9
1.2. Культура здоров'я дітей дошкільного віку як категорія дошкільної педагогіки	15
1.3. Специфіка різновікових колективів і груп	25
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РІЗНОВІКОВИХ ГРУПАХ	33
1.1. Педагогічні умови виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах	33
1.2. Критеріальний підхід до виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах	39
1.3. Експериментальна методика виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах	48
1.4. Результати формувального експерименту: порівняльний аналіз	
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	69
ДОДАТКИ	71
	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Здоров'я дітей є невід'ємною складовою частиною загальнолюдських цінностей будь-якої держави, в тому числі України. Тому головним завданням у діяльності педагогів закладів дошкільної освіти на сучасному етапі повинно бути збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у вихователів, вихованців та їхніх батьків.

Концептуальні положення щодо збереження і зміцнення здоров'я дітей визначено у Національній стратегії розвитку освіти України на 2012 – 2021 рр. [32], Національній доктрині розвитку освіти у ХХІ ст., державних документах («Діти України», «Концепція неперервної валеологічної освіти», «Концепція інтегративної українознавчої валеологічної освіти в Україні», «Базовий компонент дошкільної освіти»), Законах України «Про освіту» [42], «Про дошкільну освіту» [41], «Про охорону дитинства» [43] тощо. Зокрема, у Національній доктрині розвитку освіти у ХХІ столітті визначено, що «... пріоритетним завданням системи освіти є навчання людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточення як до найвищих суспільних та індивідуальних цінностей» [2]. Але для розв'язання цього завдання недостатньо володіти лише глибокими професійними знаннями й навичками, мати високий рівень культури, потрібне ще й міцне здоров'я.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що питання збереження і зміцнення здоров'я досліджували вчені різних наукових напрямів. Зауважимо, що науковцями розкриті науково-теоретичні положення комплексної проблеми формування здорового способу життя особистості (Т. Бабюк, Т. Бойченко, С. Горашука); узагальнено методичні підходи до виховання здорового підростаючого покоління (О. Вакуленко, Н. Мухамед'ярова, М. Солопчука); проаналізовано ідеї цілісного підходу до визначення феномена «здоров'я», причини і механізми його формування, збереження й удосконалення (Г. Апанасенка, Є. Казіна, В. Казначєєва, Г. Кураєва, Т.Бойченко); формування

здоров'я в дітей дошкільного віку досліджено в: О. Бондаренко, М. Гончаренко, В. Горащук, С. Кириленко, В. Нестеренко, О. Савченко, Т. Шаповалова, А. Турчинова, О. Перевертайло та ін..

У сучасній дошкільній освіті зацентровано здебільшого на активності дорослого щодо забезпечення відповідних умов для збереження здоров'я дошкільників. Роль дитини у збереженні власного здоров'я певною мірою знівельовано. Така ситуація потребує розробки сучасних методик, що сприятимуть формуванню у дітей ціннісних орієнтацій, навичок поведінки, зорієнтованих на збереження власного здоров'я, вміння аналізувати й вирішувати різноманітні життєві ситуації з позиції збереження здоров'я, зокрема культури здоров'я дошкільників.

Реформування дошкільної освіти, зменшення кількості закладів дошкільної освіти, а також батьківська ініціатива зумовили поширення різновікових груп як у сільській місцевості, так і в міських багатокомплектних ЗДО. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» комплектування груп у ЗДО відбувається за віковими (одновіковими, різновіковими) та сімейними (родинними) ознаками. Створюються і розвиваються нові гуманістичні концепції виховання у групах, побудовані з урахуванням єдності процесів соціалізації та індивідуалізації особистості, самореалізації в умовах спільної діяльності та спілкування, розвитку самоуправління і творчості, що передбачено чинними програмами дошкільної освіти.

Виховання дітей дошкільного віку в різновікових групах досліджували вчені в таких напрямках: особливості виховання дітей у різновікових групах (А. Рузька, А. Богуш, І. Зотова), педагогічні засади побудови освітнього процесу в різновікових групах дошкільного навчального закладу (Є. Герасимова, А. Проніна), виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах (Р. Бедрань).

Таким чином, актуальність проблеми зумовили вибір теми дослідження «Педагогічні умови виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах.

Відповідно до поставленої мети в дослідженні визначено такі **завдання дослідження**:

- здійснити аналіз основних дефініцій дослідження;
- дослідити вимоги до різновікових колективів і груп;
- окреслити методику виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах
- виявити, обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах.

Об'єктом дослідження – виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах.

Предмет дослідження – зміст і методика виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах ЗДО.

Для досягнення мети був використаний комплекс **методів дослідження**: *теоретичні*: аналіз і узагальнення психолого-педагогічної методичної літератури для визначення теоретичних основ дослідження, вироблення концептуальних підходів до розуміння сутності та змісту культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах, розробка методики дослідження, обґрунтування культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах; *емпіричні*: методи педагогічної діагностики (спостереження, бесіди, тестування, анкетування, творчі завдання, проєктивні методики; *статистичні*: методи математичної статистики, які використовувались для кількісної обробки результатів.

Експериментальна робота. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Лисичівського ЗДО «Калинка» Іршавської районної ради. Дослідженням було охоплено 28 дітей суміжного віку (п'ятий і шостий роки життя).

Практичне значущість роботи полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані вихователями та викладачами закладів вищої освіти для визначення і поглиблення основних напрямів роботи, пов'язаної з виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах.

Апробація результатів дослідження здійснювалася через публікацію матеріалів дослідження у Міжнародному науковому журналі «Освіта і наука».

Публікації. Сутність поняття «культура здоров'я дітей дошкільного віку» у науковій літературі / Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука» // ред. кол.: Т.Д. Щербан (гол. ред.); заст. гол. ред.: Jerzy Piwowarski; В.В. Гоблик. – Мукачево-Ченстохова: РВВ МДУ; Гуманістично-природничий університет ім. Яна Длугоша в місті Ченстохові, 2019. – Вип. 1(26). – С.200-203.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

ВИСНОВКИ

У нашій експериментально-дослідницькій роботі здійснено теоретичне узагальнення і практичне вирішення проблеми виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах. Зокрема:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначено поняття «культура здоров'я дітей дошкільного віку» як сукупність набутих дитиною валеологічних знань, умінь і навичок щодо власного здоров'я та здоров'я інших людей; усвідомлення цінності і необхідності їх дотримання в процесі здоров'язбережувальної життєдіяльності, що віддзеркалюється в гармонійному розвитку дитини .

Вихованість культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах розуміємо як інтегративне особистісне новоутворення, що формується в результаті цілеспрямованої суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя і

вихованців різного віку і відображає ступінь оволодіння валеологічними знаннями й опанування практичних умінь і навичок дотримання здорового способу життя щодо повноцінного та гармонійного розвитку, сформованості усвідомленого ціннісного ставлення дошкільників до власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

2. Різновікову групу визначаємо як особливе соціально-психологічне середовище розвитку дитини дошкільного віку, що характеризується співіснуванням різних систем соціальної взаємодії, в які одночасно включена дитина: «дитина-дорослий», «дитина-одноліток», «дитина- дитина молодшого віку», «дитина-дитина старшого віку».

3. Розкрито структуру культури здоров'я дітей дошкільного віку, що містить компоненти (гносеологічний, мотиваційний, поведінковий) із відповідними критеріями і показниками: інформаційно-знаннєвий (обізнаність дітей зі здоров'ям та здоровим способом життя; обізнаність дітей з культурно-гігієнічними навичками; обізнаність дітей із чинниками здоров'я; обізнаність із віковим складом своєї групи); емоційно-ціннісний (позитивне ставлення щодо піклування про своє здоров'я; наявність інтересу та прагнення дотримуватися здорового способу життя; позитивне ставлення до спільної здоров'язбережувальної діяльності з дітьми іншого віку у своїй групі); оцінно-діяльнісний (наявність адекватної самооцінки і взаємооцінки щодо дотримання культури здоров'я; прагнення до взаємодії з дітьми іншого віку у процесі здоров'язбережувальної діяльності).

Схарактеризовано рівні вихованості культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах (достатній, задовільний, низький).

4. Виявлено, обґрунтовано й упроваджено такі педагогічні умови: наявність розвивального здоров'язбережувального середовища, спрямованого на виховання культури здоров'я дітей у різновікових групах; наповнення фізичного виховання дітей різновікової групи здоров'язбережувальним змістом з урахуванням їхніх вікових особливостей; стимулювання взаємодії дітей різного віку до спільної здоров'язбережувальної діяльності.

5. Апробовано експериментальну методику, що передбачала поетапну і послідовну реалізацію визначених педагогічних умов виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах.

6. На прикінцевому етапі дослідження здійснено діагностику рівнів вихованості культури здоров'я дітей дошкільного віку експериментальних і контрольних різновікових груп за визначеними компонентами, критеріями та показниками. Виявлено, що, якщо до початку експерименту на достатньому рівні в експериментальній групі було виявлено 13,3 % дітей, то після експерименту таких стало 50,4%. У контрольній групі за достатнім рівнем вихованості культури здоров'я дітей дошкільного віку, до початку експерименту було виявлено 15,3 %, а після проведення експерименту таких стало 15,9 %. Кількісні показники задовільного рівня вихованості культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах змінилися так: із 40 % до 49,6% в ЕГ та із 33,3% до 44,4% дітей у КГ. На низькому рівні вихованості культури здоров'я не було виявлено жодної дитини дошкільного віку різновікової ЕГ. У КГ кількісний показник за цим рівнем змінився значно менше: із 46,2% до 39,7%.

Математична обробка одержаних результатів формувального експерименту, з дев'яносто п'яти відсотковою ймовірністю довела, що зміни, які відбулися в рівнях вихованості культури здоров'я дітей дошкільного віку різновікової експериментальної групи, є достовірні й статистично значущі.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>